

világon (?), kinyújtják kezüket, hogy testvérként köszöntsék a katolikusokat . . . Természetesen minden táborban vannak egyesek, akik ezt a kéznyújtást képmutatóan, taktikailag és tisztán politikailag fogják fel, de vannak mások, akik becsületesen gondolják és lelki szükségéből teszik.“

A katolicizmusnak akarva, nem akarva csak egy útja lehet: a békéé és a lelkiismereti szabadságé.

„Ott tartunk már — írja ugyancsak P. Muckermann — hogyha emberméltóságról és emberi szabadságról beszélünk, a következő mondatokban a katolikus Egyházat kell említenünk.“

Bányai László

Éjszakák szélén

Az élmények, érzések s álomlátások sokaságát jelentette számomra a pusztá, a benne élő emberek s a bujkáló mesék, melyek megtörtént valóságában mindenki hitt s én is hittem.

Ott álltam este az emberek között a ház előtt, ahol munka után gyülekezni szoktunk és hallgatóztam. Megfigyeltem az emberek beszédjét, az arcuk redőinek rebbenését, ha nevettek, vagy pipára gyújtottak sötétben.

A béresek között sok embernek arcát hasonlónak láttam apám álmostekintetű jobbágy arcához, hangjukban, beszédközben dörömbölő éneket éreztem, mintha apám dalolna. Talán azért volt ez, mert bár nem voltam több 15 évesnél, sok ezer barázda húzta le a bokámat, sok fekete éjszakát, hajnalt és fekete kenyeret láttam. A szemem sötétjén álmok gyülekeztek s bolond érzéseket kavartak bennem.

Megtörtént, hogy a szűkre szabott éjszakákon felébredtem az istállóban, ahol aludtam s elmentem a tanyán túl elterülő mocsárhoz csudát nézni. A titkos sejtések alakjai ott születtek meg a szemem előtt: Láttam a nagy barna felhők csapatát, melyek mint óriás fekete táltos lovak itták a tó vizét s megrázták csillagsereg-ből szőtt gyémántos csótárjukat a homlokukon, két lábon ágaskodva hajoltak a száztorkú éjjinádas fölé.

Máskor szorongó imádságos kedvvel gyertyát gyújtottam az erdőben. A pislá fényt szél fűtta el s engem egy topolyfa haza kergetett. Tudtam, hogy nem szabad előtte megállnom, mert ha rálép a hátamra, púpos ember lesz belőlem . . .

Különben az éjszaka árnyai nem voltak félelmesek. Volt közöttük olyan is, amely hazáig kísért, de ha felé mentem, hogy beszélgetést kezdjek vele, eldobta szűrét és eltűnt, talán a föld alá. Ilyenkor úgy éreztem, hogy a sötét árnyékember mondott valamit s meg is értettem. Idejében meggyorsítottam lépéseim. A hátam mögött recsegő gallyakon, vagy az út közepén roskadó sze-

kéren rohant utánam az éjszaka. Itt a pusztán hajnalnak nevezték és én úgy iszonyodtam tőle, mint a véres késtől.

*
*
*

Hajnal három órakor rengették meg az ablakom, de ezt én még sosem hallottam, mióta béres vagyok.

A testem olyan mint az állatoké. Nappal elég, ha meghengerődöm a gyepen és már ki is ment belőlem a fáradtság. Csak aludnom nem szabad, mert nem bírnak lelket rugdalni belém.

Hajnali három órakor az istálló előtt megyek. Nagyon homályosan gondolkozom, inkább érzek: „Nem leszek több évben béres . . .” Inkább útonálló, tolvaj, halott, akasztott ember, akármi csak ez nem . . . Nem érzem különösnek, hogy a térdem rogyadozik, ez minden hajnalban így van . . . S mintha láthatatlan kéz taszitana meg, elvágódom a gyepen. A roskadásom utolsó pillanataira emlékszem csupán, mint a részeket s utána elsötétül körülöttem minden. Az ólomkatonák és a halottak alszanak így. De ébrednem kell . . .

A botos gazda lábával piszkál s lóhajtó beszéddel biztat: A lusta betyár anyádat! . . . Ha nem nézném, hogy heten vagytok testvérek, elkergetnélek az anyád kinjába!

Álomzettel a számban botorkálok be az istállóba. Az állatok, amellyekkel szántottam, éhesek, szomjasak. A nagy barna ökör olyan szemmel néz rám, mint valami nagyon értelmes arcú paraszt, érdes nyelvével a ruhám s az arcom nyalja. Most sajnálom, hogy tegnap megostoroztam. Vállam a nyaka alá teszem s az türelmesen hajlik felém meleg lebernyegével. Pillanatokra behunyom a szemem. Alsom . . .

Minden állat dulakodva eszik, végig a jászol előtt, csak az én négy ökröm nem. A csonka szarvú rudas ökröm beleszúr szarvával a szomszédjába, a lökés jászolhoz taszít. Felriadok a kábulatból s megyek a hodály mögé, hogy enni hozzak ökreimnek.

Az egész kazalt szeretném elhúzni. Hosszú csapás marad mögöttem az elszórt bükkönyből. — Majd később összegereblyezem.

A béresek már kihordták a szennyes almot, meg is itattak, de egyik sem vállalkozik arra, hogy elsőnek lépjen ki az ajtón. Így mutatják ki szorgalmukat a gazda előtt, mintha nem esne nekik jól egy órányi pihenés a lakásukban . . . ledőlnek a bekészített szalmára s a gazda sefüle-sefarka beszédjét hallgatják, álmokisérteással vakoskodva.

A gazda ott áll az istálló közepén, csizmája sarkán illegbilleg, mint valami repülni készülő tépett varjú és beszél. Majd előhúzza rossz meleg nadrágból szabott zsebkendőjét s hatalmas náthát fúj belé. A szalmán heverő társaság krákog, köpköd, füstöt ereget. Nem tudom miről szólhat a gazda meséje, de nagyon érdekes lehet, mert nagy kaput nyit a szája ráncából s kitért szájával röhög a hallgatóság helyett. Ma véletlenül jó kedvében van.

Legtöbbször úgy jár közöttünk, mintha pipaszárat nyelt volna. A béresek fanyalogva nyújtogatják nyakukat s fölcihelődnek a szalmáról.

— No gyerünk emberek — mondja valamelyik s elindulnak az ajtó felé. Egy-két fekete folt marad belapulva a szalmán, eldobott rongydaraboknak nézhetnek. Ők ma nem mosakodnak és nem esznek — először — fél ötkor . . .

Én is itatni kezdek egyedül. Eloldom ökreim láncát és letelelem őket a vályúhoz inni.

A kútostorfán harminc literes vödör lóg. Erős ember karját is próbára tenné, tiz-husz vödör víz felhúzása. Az első héten, mikor béres lettem egyetlen vödörrel sem birtam felhúzni. Most még gyengébbnek érzem magam. Mintha valami rontás vette volna el az erőmet, a lábam inog, a vizet magamra zúdítom, amint a vödört átemelem a kútkáván. Kétségbeesés nyilal belém, hogy nem leszek képes megitatni. Semmi erő nincs a karomban. És a négy ökör szomjasan nyalja a vályú fenekét. Jobban sajnálom őket, mint magamat. A kút korlátján átlépek, hogy más oldalról keljek birokra az ostorfával s szédülve a földre zuhanok. Újult erővel egyenesedem fel, de nincs erőm kitépni a vízbe sülyedt nehéz vödört. Már elhajtánám az ökreim vissza az istállóba. Nem tágitanak. Inni akarnak . . . Feléjük csapok öles ostorommal, a kötélt a nyakamra tekeredik. Sírás fojtogat, homály nő a szemem elé. Mintha vakság kerülgetne, minden szikrázik előttem. Szédülök mint a részeg ember. Mégegyszer nekifeszülök a kútostorfának, csaknem belezuhanok a kútba s nem mozdul a vödör, mintha ezer ördög húzná lefelé olyan nehéz. Vagy én vagyok a gyenge? Keresztül dülök a kút korlátján, bögve, nyöszörögve szidom az Istent. Most megtudnám ölni magam. Hat lépés széles víztükör gyűrűdzik lent. Körülöttem már világosodik s én még egyre a kút oszlopával birkózom. Nem görbül meg a szájam sírásra, de sirok hörgöve, könnyek nélkül. Homlokomon verejték üt ki. Az egész testemen ezernyi szúrást érzek, mintha hangyaboly lakomázna rajtam. — Nem leszek tizenhat éves, megfogok döglenni itt a puztán — egyetlen gondolatom, biztos érzésem ez. Az állatok felém bámulnak. Undok ellenségnek érzem őket. Tántorogva emelem fel öles ostorom s esztelen gyűlölettel vágom az emberszemű kedves jószágom, a barna ökröt. Minden erőm az ostornyélbe adom, csapásaim dörögnek mint a vadászok puskája. Már nem mernek visszaforogni az állatok.

Mindegyiket jászolhoz kötözöm az istállóban s indulok a cseledházak felé. A dolgom egy órára már elvégeztem volna.

A pajta előtt a homályban emberalak tűnik föl. Megismerem a félszemű Tamást. Kedves emberem, társam a tréfákban, az anyját tartja el, az apja a háborúban van, úgy mint az én apám. Messziről intek néki, pedig nagyon szomorú vagyok. Szívesen szól hozzám, megsem várja, hogy mondjak valamit.

— Rossz színbe vagy pajti! — Mondja. — A szemed alja való-

sággal zöld. — Nem esnek jól a szavai. A gazda is kányapofájának hív, mert sápadt, keskeny arcom van és hosszú szempillám. Szó nélkül tovább megyek, csak a kezem lendületével mondanék néki valamit, ha megértené.

A hosszú roskadozó cselédházak mellett megyek végig. A középső épületben lakom. Öreg háznak hívják a béresek. Valóban öreg lehet. Talán két nappal öregebb az Istennél. Negyedik ajtó közepén a lakásom. Furcsa fészek ez: künn perzselhet a nap, bent a szobában örök homály van. A szoba falán ökölnyi könyvek gördülnek le s olyan szagot árasztanak, mint a penészes kenyér. Itt sírja ki magát a réti mocsár a szobában... Megrothad tőle a ládamba rakott kincs. Csak ebben az évben szándékozom itt lakni. Az asztalon petróleumlámpa ég erősen lecsavarva, petróleumfüst keveredik a penész szagával, megtölti a szoba szegényes vackait, ilyen szaga van a ruhámnak is.

Anyám a szoba sötét szögletében gunnyaszt, alacsony fejőszéken ülve. Tenyerébe temeti arcát, mélyen elgondolkozva, mintha tulajdon megfogott lelkét simogatná. Felcsavarom az asztalon álló lámpát, a világosságra anyám is felneszel. Zajtalanul jöttem mezitláb és nem vett eddig észre. Ilyenkor mosakodni és enni szoktam. Anyám langyos vizet önt a fából vajt lavórba, az asztalra teszi a kocsikerék nagyságú kenyeret és a kést. A kenyér héjja újjnyi vastagon koromná égett. Emlékszem egyszer ilyen kenyérhéjat kifőztünk kávénak. Semmi kedvem sincs enni. Halálosan fáradt vagyok. A mellem úgy érzem, mintha parázzsal volna megtöltve. A torkomban összeszorulva feszül a bicskanyitó harag. Anyámhoz is durván szólok a kenyér miatt. — Minek teszi ide ezt a boszorkány hegyet? — kérdezem indulatosan. Anyám szemben áll velem, beesett, keskeny arcában mélyen világít a tűrő ember szeme, felhőzött hangon szól hozzám.

— Örülhetsz fiam, hogy kenyérünk van. A városban ilyent sem esznek az emberek. — A nyomorúság kifreccsen belőlem.

— Ne beszéljen nekem a városi emberekről! Nem kell ez a kenyér és nem megyek ki többet szántani.

A kenyér ott van előttem az asztalon s ma irtózom tőle, mint a hajnali három órától. Fehér kenyérre emlékszem régtől s ebben nincs semmi csodálatos. Semmit sem felejtettem el öt éves korom óta. Vastag utálattal beszélek a kenyérről, szándékosan bántom meg az anyám, mert pártját fogta fekete kenyérünknek és mert nem átkozódik... Semmit sem érez belőlem... Ha elment mondana, beletaposnám a kenyeret a szoba földjébe. Valóságos veszethezességű nő bennem a harag s az elkeseredés, míg végül föleszmélek.

Anyám a szoba szögletében áll, kötényébe temeti arcát és zokog, egész teste reng a sírástól. Az én szememre is homály tolakodik. Már csak az anyám fekete kontyát látom, a sóhaját hallom, mintha nagyon messziről sikoltás csapódna belém... Erre a hangra mindég megrettenek, pedig ez csak emlékezés.

Nehéz bűnbánattal rogy össze bennen a harag, az asztal fölé hajlok, nagyon nyomorultnak érzem magam. A kenyér feketére égett domborulata olyan, mint valami fekete nap s érzem, hogy süti az arcom.

Anyám sír vastag könnyekkel, mint a réti mocsár talajzive a szobám falán. Már szeretnék hozzá lépni, kérni Öt, hogy nyugodjon meg, de ehhez túlságosan kemény vagy inkább gyáva vagyok. A kenyér után nyúlok, hogy eszem és így vigasztalom meg az anyámat. Semmisen meg le belőle a torkomon, amit összerágok, ki kell köpnöm az asztal alá. — Talán beteg vagyok? — gondolom, a nyelvem száraz, mintha fából volna, a fejemben egész kovácműhely dörömböl. A vastagabb kabátom veszem magamra és fázom. Nem lehetek beteg. Különben sem emlékszem, hogy itt beteg lett volna valaki, valamikor. Künn erősen virrad, én is eloltom a lámpát. Az ablakon bizonytalanul vetődik be a világosság, mint valami hivatlan vendég.

Rideg Sándor

TÁPLÁLKOZÁSUNK IRÁNYVONALAI

A HID múlt év októberi számában bemutattuk a helyes táplálkozás alapelveit és egy vázlatot adtunk, amely az egyéni létminimum szükségleti cikkeit tartalmazta. Dr. Petrović Milan, a beográdi állami kórház főorvosa most megjelent tanulmányában 1*) tovább ment egy lépéssel és az élettani követelményeinek megfelelő táplálék mennyiséget Jugoszlávia egész lakosságára vonatkoztatva összehasonlította a belföldi fogyasztásra kerülő élelemmel. Ez a tanulmány figyelemreméltó igazságokat tartalmaz, megérdemli, hogy vele jobban foglalkozunk.

A létminimumot véve alapul, Jugoszlávia lakosságának táplálkozása 13.772 milliárd kalóriát igényel. Ebből 5.233 milliárd a zsiradék, 1.377 milliárd felében állati, felében növényi eredetű fehérje és 7.161 milliárd a cukor. Evvel a tudományos követeléssel szemben a valóság a következő képet mutatja:

1935-ben fogyasztásra került cikkek sulya és kalóriatartalma

	zsiradék		fehérje		cukor	összesen
	állati és növényi	állati	állati	növényi		
suly (ezer tonna)	184·2	108·3	319·5	2.358·8	2.970·8	
kalória (milliárd)	1.713	406	1.392	9.642	13.153	

Ugyanakkor minimálisan kellett volna: 581.5 ezer tonna zsiradék, 172 ezer tonna állati és ugyanannyi növényi fehérje és 1,790.2 ezer tonna cukor, amely azt jelenti, hogy ha csakis a tápértéket tartalmazó részeket vesszük, mennyiségileg és minőségileg elégtelenül táplálkoztunk.

1*) „A falusi gyermek tápláléka Jugoszláviában”, „Narodni podmladak“ (A Gyermekvédő Liga közlönye) I. II. szám.